

VIJF EEUWEN GEZONDHEIDSZORG IN BOXTEL

Hans Pel (auteur)
Frank van Doorn (tweede lezer)
12 februari 2014

Samenvatting

Net als elders was de ziekenzorg in Boxtel vóór 1900 gericht op verpleging en niet op genezing. 'Medicine doctors' en chirurgijns hadden geen antwoord op de besmettelijke ziekten die het dorp met regelmaat teisterden en talloze slachtoffers maakten. Pas in de 20^e eeuw maakte de medische wetenschap het mogelijk dat artsen streefden naar herstel van hun patiënten. Na 1900 zijn de medische voorzieningen in Boxtel alsmaar verbeterd. Hulpbehoevende ouden van dagen woonden in vroegere tijden bij hun kinderen in of werden in de kost gedaan. Soms werden ze ondergebracht in het mannen- of vrouwengasthuis. Het Burgerlijk Armbestuur en enkele kerkelijke en particuliere 'instellingen van weldadigheid' namen de kosten op zich. Aan dit systeem van ouderenzorg kwam pas een eind met de bouw van bejaardenhuizen na 1950. Ook mensen met een lichamelijke aandoening of verstandelijke beperking werden vroeger bijna altijd verzorgd door familieleden of in de kost gedaan. En ook hier boden het Burgerlijk Armbestuur en de 'instellingen van weldadigheid' soms enige ondersteuning. Tegenwoordig kunnen zij veel beter aan het gewone leven deelnemen dankzij organisaties als Cello. Voor het toenemend aantal dementerende ouderen is sinds de jaren zeventig gespecialiseerde psychogeriatrische hulp voorhanden.

1. Zorg voor zieken

Ziekten, ouderdom en handicaps drukten vóór 1900 zwaar op de gezondheidstoestand van de Brabanders, ook op de inwoners van Boxtel. Besmettelijke ziekten als de pest, pokken, longtuberculose, dysenterie, cholera en lepra hadden rampzalige gevolgen.¹ De 'zwarte dood' zoals de pest ook werd genoemd, maakte in 1557 honderden slachtoffers in Boxtel.² Ook latere pestepidemieën eisten hier hun tol aan mensenlevens.³ Net als elders stelde de gezondheidszorg in Boxtel niet veel voor en ontbraken gezondheidsbeschermende maatregelen.⁴ Ziekten werden in het beste geval verzorgd, maar de kwalen waaraan zij leden, werden niet bestreden.⁵ Tot in de 19^e eeuw kende de geneeskunde twee verschillende geneesheren: de 'medicine doctor' en de chirurgijn.⁶ De medicine doctor was universitair geschoold, en hij schreef recepten uit na bestudering van de zon, maan en planeten. Doctors in het 18^e-eeuwse Boxtel waren o.a. Marinus van Son, Stephanus van Gulik en Leonardus van der Voort. Medicine doctors keken doorgaans neer op chirurgijns, omdat ze niet academisch waren geschoold. Chirurgijns of heelmesters vergaarden hun kennis en kunde in de alledaagse praktijk. Zij deden chirurgische ingrepen en combineerden hun medische werk vaak met het barbiersvak. Midden 16^e eeuw was ene 'meester Willem' als chirurgijn in Boxtel actief. Verschillende keren ging het beroep over van vader op zoon. Zo zijn er tussen 1668 en 1782 meerdere heelmesters met de namen Bedix, Vinck en Berings.⁷

¹ Wouters, Th. A., Aarzelend begin van de zorg voor de volksgezondheid, 299.

² Visser, Hans de, *Boxtel, van Brabantse Baronie naar Groene Gemeente*, 329.

³ Visser, Hans de, *Boxtel, van Brabantse Baronie naar Groene Gemeente*, 330.

⁴ Wouters, Th. A., Aarzelend begin van de zorg voor de volksgezondheid, 299.

⁵ Visser, Hans de, *Boxtel, van Brabantse Baronie naar Groene Gemeente*, 329.

⁶ Visser, Hans de, *Boxtel, van Brabantse Baronie naar Groene Gemeente*, 330.

⁷ Visser, Hans de, *Boxtel, van Brabantse Baronie naar Groene Gemeente*, 331-332.

Er zijn aanwijzingen dat in Boxtel begin 15^e eeuw een armenhospitaal is geweest.⁸ In een koopakte uit 1407 wordt namelijk melding gemaakt van ‘het gasthuis in Bucstel’.⁹ De bouw hiervan heeft mogelijk te maken met de grote stroom bedevaartgangers naar het Heilig Bloed in die tijd. Hospitalen in de Middeleeuwen waren echter geen ziekenhuizen in onze zin, maar gasthuizen waarin passanten, armen, bejaarden en óók zieken onderdak en eten kregen, en in het gunstigste geval de meest elementaire vorm van verpleging. Welgestelden piekerden er niet over om naar een gasthuis te gaan, zij lieten zich thuis behandelen.¹⁰

Dankzij een legaat kon, kort na 1855, het Sint-Annagesticht, ook wel Liefdegesticht of Liefdehuis genoemd, op Duinendaal worden uitgebreid met een eerste verpleeghuisje. De Zusters van de Choorstraat namen de zorg voor bejaarden en arme zieken op zich. Enkele jaren later vertrokken deze zusters, omdat zij volgens hun kloosterregel geen mannen mochten verplegen. De Zusters JMJ namen hun plaats in. Maar een oplossing voor lijdensaan besmettelijke ziekten was nog niet in zicht.

Het Sint-Annagesticht of Liefdehuis op Duinendaal met kostschoolkinderen en begeleidsters omstreeks 1900.

Het gemeentebestuur zat evenwel niet stil en stelde in 1856 een commissie in met de opdracht om de gezondheidstoestand in Boxtel te onderzoeken. De commissie bestond uit de arts H.A. Sassen, de heelkundige P. Ghijsens en wethouder P.F. Evers. Zij kwamen tot de weinig opzienbarende conclusie, dat ‘... ziekten werden veroorzaakt door onreinheid en ongedierte, slechte en onvoldoende voeding, vochtige slaapplaatsen en slecht beddegoed, rook, lijken in de kerk van personen die aan besmettelijke ziekten waren overleden, het te ondiep begraven van lijken, slechte en onvoldoende afwatering en het verhuren van ongezonde woonhuizen’.¹¹

Pas in de tweede helft van de 19^e eeuw brak in de medische wetenschap het inzicht door dat lijdensaan besmettelijke ziekten moesten worden geïsoleerd om verspreiding van die ziekten te voorkomen. Daarom stelde de gemeente in 1866 in verband met een cholera-epidemie in de omgeving (onder andere in Den Bosch) een ruimte met vier ledikanten, matrassen en ander toebehoren beschikbaar voor eerste opname. Er werd personeel aangesteld om de zieken te verzorgen. Men bouwde een provisorisch lijkenhuisje speciaal voor choleralijdensaan. In hetzelfde jaar werden de Binnendommeltjes, die fungeerden als open riolen, schoongemaakt om de hygiëne te bevorderen. Iedereen kon zich laten inenten. De armen hoefden daar niets voor te

⁸ Dorenbosch, P.Th.A., *Van gasthuis der armen tot modern geneeskundig en verpleegcentrum*, 3-4.

⁹ Visser, Hans de, *Boxtel, van Brabantse Baronie naar Groene Gemeente*, 322.

¹⁰ Dorenbosch, P.Th.A., *Van gasthuis der armen tot modern geneeskundig en verpleegcentrum*, 3-4.

¹¹ Pel, J.A., *Economische bedrijvigheid in transitie. Boxtel in de negentiende en twintigste eeuw*, 96.

betalen. Juist deze groep maakte hier echter weinig gebruik van. Dit is tekenend voor het moeizame proces naar een betere volksgezondheid.¹²

Na 1870 kwam landelijke wetgeving op dit gebied tot stand: in 1872 de Besmettelijke-ziektenwet en in 1877 de Quarantainewet. Eerstgenoemde wet verplichtte lokale overheden om de vereiste maatregelen te nemen ter bestijding van besmettelijke ziekten.¹³ De Boxtelse gemeenteraad had al in 1871 naar aanleiding van de tyfus- en pokkenepidemie gedebatteerd over de bouw van een permanent lokaal waar inwoners met een besmettelijke ziekte konden worden geïsoleerd.¹⁴ Dat leidde in 1874 tot de bouw van het eerste ziekenhuis in Boxtel, dat officieel de Sint-Rochusbouw heette, maar doorgaans 'den (Smet)bouw' werd genoemd.¹⁵ Het nieuwe ziekenhuis telde 48 bedden. De Zusters JMJ waren bereid de patiënten te verzorgen.¹⁶

Omstreeks 1900 veranderde het karakter van het ziekenhuis. Vooruitgang in de medische wetenschap en scholing van het personeel maakten dat nu ook welgestelde zieken zich er lieten verplegen. Maar veel zieken werden in die tijd nog gewoon thuis verzorgd. Met het oog daarop stichtte huisarts en armendokter Piet Hoek in 1909 de 'dr. Hoek's Vereniging' voor geneeskundige zorg aan huis, speciaal aan armen en minvermogenden.¹⁷ De organisatie zette zich in de preventieve sfeer in voor de bevordering van het hygiënisch besef onder de bevolking, en daarnaast voor de tuberculosebestrijding, de kraamzorg en de uitzending van zwakke kinderen. De zorg werd verleend door een wijkverpleegster in dienst van de Vereniging. Hoek's initiatief was een groot succes: de Boxtelse bevolking werd massaal lid. In 1939 ging de dr. Hoek's Vereniging op in het Wit-Gele Kruis, met behoud van haar naam.¹⁸

Het Sint-Liduinaziekenhuis op Duinendaal in 1926.

In de jaren twintig voldeed 'den Bouw' niet meer aan de eisen des tijds. Op 20 oktober 1926 werd op Duinendaal het nieuwe Sint-Liduinaziekenhuis met vijftig bedden officieel in gebruik genomen. Ook inwoners van Esch en Liempde konden er terecht. De zusters JMJ verzorgden de verpleging en verleenden medische hulp. Dit ziekenhuis werd eind 1970 vervangen door het nieuwe Sint-Liduinaziekenhuis aan de Bosscheweg met 125 bedden. Aan dit ziekenhuis was ook

¹² Pel, J.A., *Economische bedrijvigheid in transitie. Boxtel in de negentiende en twintigste eeuw*, 97.

¹³ Wouters, Th. A., *Aarzelend begin van de zorg voor de volksgezondheid*, 303.

¹⁴ Pel, J.A., *Economische bedrijvigheid in transitie. Boxtel in de negentiende en twintigste eeuw*, 96-97.

¹⁵ Sint-Rochus was de patroon tegen besmettelijke ziekten en andere kwalen.

¹⁶ Visser, Hans de, *Boxtel, van Brabantse Baronie naar Groene Gemeente*, 333.

¹⁷ Visser, Hans de, *Boxtel, van Brabantse Baronie naar Groene Gemeente*, 333-334. Hoek vestigde zich in 1884 in Boxtel.

¹⁸ Pel, J.A., *Economische bedrijvigheid in transitie. Boxtel in de negentiende en twintigste eeuw*, 166.

een verpleegafdeling voor somatische patiënten verbonden met 84 bedden.¹⁹ Deze afdeling is in 2012 verhuisd naar een nieuw pand op hetzelfde terrein.

Het nieuwe Sint-Liduinaziekenhuis aan de Bosscheweg in 1972.

In 1982 dreigde het ziekenhuis gesloten te worden. Hiertegen brak in Boxtel hevig verzet uit en met succes. Sluiting kon worden voorkomen door samenwerking met een groter ziekenhuis. Dit resulteerde in 1987 in de fusie met het Carolus Ziekenhuis in Den Bosch.²⁰ Momenteel is het Liduina onderdeel van het Jeroen Boschziekenhuis in Den Bosch.²¹ Medisch specialisten houden er alleen nog maar spreekuur en verrichten kleine ingrepen. Het gebouw is verder in gebruik als kantoorruimte en onderkomen van een particuliere kliniek.

Een vreemde eend in de bijt was rust- en vakantieoord Sint-Antonius van de R.K. Bond voor Groote Gezinnen. De Bond kocht in 1926 villa Lindenlust aan de Bosscheweg voor de tijdelijke opvang van zwakke kinderen uit het westen van het land. Naast de villa werd in 1934 kindertehuis Sint-Antoniusoord gebouwd.²² In mei 1940 werd het huis gevorderd door de bezetter. Na de oorlog gaf het Militair Gezag Sint-Antoniusoord weer terug aan de Katholieke Kinderuitzending. Van 1947 tot 1966 werden op Lindenlust wederom 'bleekneusjes' opgevangen. Op 26 oktober 1966 werd het tehuis gesloten. Een jaar later werd het verkocht aan 'Stichting samenwerkende instellingen voor zorgverlening' (Samivoz) en na een verbouwing heropend als verpleeghuis voor chronisch zieken onder de oude naam Lindenlust.²³

¹⁹ Dorenbosch, P.Th.A., *Van gasthuis der armen tot modern geneeskundig en verpleegcentrum*, 18. Somatische patiënten zijn mensen met een lichamelijke beperking of aandoening. Het gaat dan bijvoorbeeld om mensen na een beroerte, met hartproblemen, diabetes etc.

²⁰ <http://www.jbz.nl/Publicaties/101260/Over-JBZ-Historie>; Visser, Hans de, *Boxtel, van Brabantse Baronie naar Groene Gemeente*, 333-334.

²¹ Het Jeroen Bosch Ziekenhuis is in 2002 ontstaan uit een fusie tussen het Carolus-Liduina Ziekenhuis en het Bosch Medicentrum.

²² Coenen, Jean, *Baanderheren, boeren & burgers. Een overzicht van de geschiedenis van Boxtel, Liempde en Gemonde*, 406.

²³ Pel, Hans, *Boxtel Toen en Nu deel 2. Bij leven en welzijn 1850-1970*, 55. Doyen, Wil en Frans van Susante, *Boxtel in grootmoeders tijd*, 71.

Rust- en vakantieoord Sint-Antonius aan de Bosscheweg werd later verpleeghuis Lindelust

Dokter Hoek was in zijn tijd de enige huisarts in Boxtel. In de loop der jaren is het aantal uitgebreid, vooral na de Tweede Wereldoorlog. Momenteel zijn er in de gemeente meer dan tien huisartsen actief en daarnaast nog talrijke andere medische professionals.²⁴

2. Zorg voor hulpbehoevende ouderen

In de middeleeuwen was van een geïnstitutionaliseerde ouderenzorg geen sprake. Mensen met kinderen en eigen bezit konden een goede regeling voor hun oude dag treffen via een testament. De kinderen kregen de bezittingen in ruil voor verzorging van de ouders tot aan hun dood. Op deze manier regelde bijvoorbeeld ene Jan van der Braken in 1480 met zijn dochters en schoonzonen zijn 'oudedagsvoorziening'.²⁵ Arme, alleenstaande ouderen waren daarentegen veelal afhankelijk van hulp van hun dorpsgenoten.

De oudste vermelding van een gasthuis in Boxtel betreft het in paragraaf 1 vermelde 'gasthuis in Bucstel' uit 1407, gevestigd aan de Markt.²⁶ Er was in die tijd ook een soort instelling van liefdadigheid, 'de Tafel van de Heilige Geest', voor de bedeling van armen en verzorging van zieken en onnozelen of krankzinnigen. Hieronder vielen ook de hulpbehoevende ouden van dagen.²⁷ De Tafel van de Heilige Geest was de voorloper van het Burgerlijk Armbestuur.²⁸ Het in 1407 genoemde gasthuis werd midden 15^e eeuw vervangen door een nieuw gasthuis dat in 1600 al niet meer bestond. In 1646 liet Magdalena van der Stappen aan de Markt een nieuw vrouwengasthuis bouwen dat aanvankelijk onderdak bood aan '16 schaemele vrouwen...eerlijcke ende Godt vreesende persoonen goet van leven ende boven die vijftich jaeren oudt, oft andersints gebreckelijck, soo dat sy hun broot niet en connen winnen...'. Het gasthuis, doorgaans het Hofje genoemd, is tot 1967 bewoond geweest.²⁹

²⁴ Gemeentegids Boxtel 2013-2014, 118.

²⁵ Visser, Hans de, *Boxtel, van Brabantse Baronie naar Groene Gemeente*, 321.

²⁶ Visser, Hans de, *Boxtel, van Brabantse Baronie naar Groene Gemeente*, 322.

²⁷ Visser, Hans de, *Boxtel, van Brabantse Baronie naar Groene Gemeente*, 322.

²⁸ Pel, J.A., *De Burgerlijke Armevoorziening in Boxtel 1850-1870*, 12. De term 'Burgerlijk Armbestuur' wordt vanaf 1854 gebruikt in plaats van de 'Tafel van de Heilige Geest'.

²⁹ Visser, Hans de, *Boxtel, van Brabantse Baronie naar Groene Gemeente*, 323. Het gasthuis van Magdalena van der Stappen op de Markt naast het gemeentehuis (Het Hofje) bestaat nog steeds.

Rechts op de foto het gasthuis voor '16 schaemele vrouwen' dat Magdalena van der Stappen in 1646 liet bouwen.

Oude mannen konden terecht in het mannengasthuis, dat in 1650 rechts naast het vrouwengasthuis werd gebouwd in opdracht van Adriaan van Beerendonck en zijn vrouw. Dit gasthuis was bedoeld voor 'vijff arme manspersoonen ... dye sullen wesen van den aunderdom van vijftich jaeren, offwel dat sij bij eenich gebreck haeren cost nyet en consten gewinnen'. Tot 1874 werden daar oude mannen verzorgd.³⁰ Toen werd het verplaatst naar de Eindhovenseweg.³¹ Het mannengasthuis sloot in 1919.³² Overigens, indien nodig vingen ook de Zusters JMJ hulpbehoevende ouderen op in hun Sint-Annagesticht op Duinendaal.³³

Hulpbehoevende ouderen die niet konden terugvallen op steun van hun familie en voor wie geen onderdak in een van de gasthuizen beschikbaar was, werden besteed (in de kost gedaan) bij particulieren. Deze kregen daarvoor van het Armbestuur een vergoeding.³⁴ In 1851 ging het om 31 personen, in 1870 om 55.³⁵ Soms werden krankzinnigen in een 'zinnelooshuis' elders opgenomen of liever ... opgesloten. Dat overkwam Dirk Lambrecht Jan Aartszoon uit Boxtel die in 1491 werd opgenomen in het zinnelooshuis Reinier van Arkel in 's-Hertogenbosch. Zijn broers en zwagers sloten een overeenkomst met de zinneloosmeesters over de kosten en de voorwaarden.³⁶

³⁰ Visser, Hans de, *Boxtel, van Brabantse Baronie naar Groene Gemeente*, 323. Pas bij de bouw van het gemeentehuis in 1937 is het oorspronkelijke mannengasthuis afgebroken.

³¹ Het gasthuis stond op de plaats van het huidige adres Eindhovenseweg 2.

³² Visser, Hans de, *Boxtel, van Brabantse Baronie naar Groene Gemeente*, 323.

³³ Coenen, Jean, *Baanderheren, boeren & burgers. Een overzicht van de geschiedenis van Boxtel, Liempde en Gemonde*, 332.

³⁴ Pel, J.A., *De Burgerlijke Armenzorg in Boxtel 1850-1870*, 24.

³⁵ Pel, J.A., *De Burgerlijke Armenzorg in Boxtel 1850-1870*, 28.

³⁶ Kappelhof, A.C.M., *Reinier van Arkel 1442-1992*, 29. Het is niet ondenkbaar dat Dirk uit Liempde kwam.

*Opgesloten en geketende zinnelozen.
Gevelreliëf Reinier van Arkel in het Hinthamereinde in Den Bosch.*

Niet alleen het Burgerlijk Ambbestuur ondersteunde arme en hulpbehoevende ouderen, ook kerkelijke en particuliere 'instellingen van weldadigheid' deden dat. In Boxtel ging het om de al lang bestaande Diaconie van de Hervormde Gemeente, de Vereniging van de H. Vincentius van Paulo (vanaf ±1850) en de Sint-Elisabethvereniging (opgericht in 1854).³⁷

De opvangmogelijkheden voor ouderen namen niet toe, terwijl de behoefte daaraan alsmaar groeide. Daarom werd er omstreeks 1950 van verschillende kanten gepleit voor de bouw van een modern bejaardencentrum. Toch duurde het nog jaren voor het eerste bejaardenhuis werd geopend. Dat lag voor een groot deel aan onenigheid over de locatie. Pastoor Van Besouw van de Sint-Petrusparochie vond een terrein tussen de rijksweg (de huidige Brederodeweg) en Duinendaal de meest geschikte plaats. Deken Broekman van de H.Hartparochie vond de locatie van de vroegere houtwerf (het Breukelsplein) geschikter. Dit verschil van mening leidde tot jarenlang touwtrekken.

Ook binnen de gemeenteraad werd over de locatie verschillend gedacht. In 1953 werd daarom een raadscommissie ingesteld, die een onderzoek moest doen naar het meest geschikte terrein. De commissie kwam tot de conclusie dat er drie geschikte terreinen waren: de beide al genoemde en een kavel tegenover de H. Hartkerk. De meerderheid van de commissie was voor het terrein tussen de Rijksweg en Duinendaal. Vooral de commissieleden C. Oliemeulen en H. van der Krabben hadden zich tot het uiterste ingezet voor de keuze van deze locatie. De Breukelse Bejaardenstichting i.o. (in oprichting) had de drie terreinen inmiddels door een architect laten onderzoeken. Deze kwam tot de conclusie dat het terrein tegenover de H. Hartkerk geschikter was dan dat achter Duinendaal in verband met de bodemgesteldheid en de ligging. De gemeenteraad koos in april 1954 uiteindelijk voor de locatie tegenover de H. Hartkerk. Daar werd bejaardenhuis Simeonshof gebouwd en de eerste bejaarden betrokken hun kamer in februari 1959.³⁸

³⁷ Pel, J.A., *De Burgerlijke Armezorg in Boxtel 1850-1870*, 13-14.

³⁸ Pel, Hans, *Boxtel Toen en Nu deel 2. Bij leven en welzijn 1850-1970*, 82-84.

Bejaardenhuis Simeonshof kort na de opening in 1959.

De raadsleden Oliemeulen en Van der Krabben bleven niettemin ijveren voor een bejaardenhuis in de Sint-Petrusparochie, maar voorlopig zonder resultaat. Hun kansen keerden, toen de Zusters JMJ besloten zich uit het bejaardenwerk terug te trekken. De zusters van deze congregatie verzorgden al zo'n honderd jaar ouden van dagen in het hun Sint-Annagesticht (Liefdehuis) op Duinendaal. Door een tekort aan roepingen werd het voor hen steeds moeilijker het werk voort te zetten. Toen het Rijk het Liefdehuis als bejaardenhuis afkeurde (1961), besloten ze te stoppen. Dit betekende nieuwe kansen voor een modern bejaardencentrum in de Sint-Petrusparochie. In het voorjaar van 1962 werd de Emmaüsstichting opgericht. Die begon voortvarend met het ontwikkelen van bouwplannen. Op 12 november 1964 ging de eerste heipaal de grond in en op 25 juni 1966 werd bejaardentehuis Emmaüs officieel geopend.

Bejaardenhuis Emmaüs werd in 1966 in gebruik genomen.

Het voorzag in een grote behoefte: al vóór de officiële opening was het tehuis volledig bezet en bestond er zelfs al een wachtlijst.³⁹ Dat kwam doordat de bejaarden van Duinendaal voorrang kregen en al meteen 47 van de 58 kamers bezetten.⁴⁰ Na 1970 werd Emmaüs verschillende keren verbouwd en uitgebreid.⁴¹

In 1973 openden de zusters JMJ naast hun nieuwe klooster 'Molenwiek' aan de Achterberghstraat een bejaardenhuis speciaal bedoeld voor religieuzen: 'Molenweide'. Vanaf 2001 zijn ook niet-religieuzen er welkom.⁴²

In 2004 zijn alle Boxtelse bejaarden- en verpleeghuizen opgegaan in Zorggroep Elde.⁴³

3. Zorg voor lichamelijk en verstandelijk gehandicapten

Mensen met een lichamelijke handicap of een verstandelijke beperking werden in het verleden meestentijds verzorgd door familieleden. En als die er niet waren ontfermde het Burgerlijk Armbestuur of een van de kerkelijke of particuliere 'instellingen van weldadigheid' zich over hen. Tegenwoordig wonen de meeste zorgbehoevende lichamelijk gehandicapten thuis en worden ze verzorgd door familie met ondersteuning van de thuiszorg en eventueel andere professionele hulpverleners. Wie zo'n intensieve zorg nodig heeft dat thuis wonen onmogelijk is, kan doorgaans terecht op de somatische afdeling van de verpleeghuizen Liduina of Şefkat. Şefkat, geopend in september 2011, is bedoeld voor ouderen van Turkse en Marokkaanse afkomst en is gevestigd in het voormalige verpleeghuis Lindenlust.⁴⁴

³⁹ Pel, Hans, *Boxtel Toen en Nu deel 2. Bij leven en welzijn 1850-1970*, 82-84.

⁴⁰ Segers, G, *Emmausstichting Boxtel 1962-1987*

⁴¹ Pel, Hans, *Boxtel Toen en Nu deel 2. Bij leven en welzijn 1850-1970*, 82-84.

⁴² Visser, Hans de, *Boxtel, van Brabantse Baronie naar Groene Gemeente*, 327.

⁴³ <http://www.brabantzorg.net/brabantzorg/organisaties/Zorggroep-Elde/>

⁴⁴ <http://www.brabantzorg.net/brabantzorg/organisaties/Zorggroep-Elde/#locations>

Voor mensen met een zware verstandelijke handicap die niet thuis verzorgd kunnen worden, is doorgaans opvang mogelijk in instellingen buiten Boxtel. Voor minder zwaar beperkten biedt een instelling als Cello uitkomst. Cello levert niet alleen begeleiding op afspraak bij de cliënt thuis, maar ook 24-uurszorg in een van hun eigen woningen in Boxtel, bijvoorbeeld aan de Baandervrouwenlaan en in De Ridder in de Van Beekstraat.

Voor mensen met een verstandelijke beperking heeft Cello daarnaast twee locaties voor dagbesteding in Boxtel: 'Dagcentrum De Werf aan de Nieuwe Nieuwstraat en 'Dagcentrum Oosthoek' aan de Albinonistraat.⁴⁵ Een aantal cliënten van Cello werkt bij de WSD, textielatelier Hebbes of bij de Kinderboerderij in Boxtel.⁴⁶

In 2012 is 'Noster Domus' aan de Leenhoflaan in gebruik genomen. Het is een woning waar negen jongvolwassenen met een verstandelijke beperking kunnen wonen. Noster Domus is een initiatief van een groep ouders. De zorg wordt verleend door professionele zorgverleners.⁴⁷

Een steeds groter probleem in de naoorlogse periode is de opvang van het toenemende aantal dementerende ouderen. Vanaf omstreeks 1973 konden zij terecht in psychogeriatrisch verpleeghuis Lindenlust⁴⁸, dat in 1994 fuseerde met de verpleegafdeling somatiek van het Liduinaziekenhuis.⁴⁹ In 2003 verhuisde een deel van de patiënten van Lindenlust naar het nieuwe verpleeghuis 'Lindenlust-Liduina' aan de Bosscheweg.⁵⁰ Dertig patiënten bleven achter. Kort daarna werden de bewoners van woonzorgcentrum De Beemden in Sint-Michielsgestel tijdelijk op Lindenlust ondergebracht. In 2005 verhuisden zij weer terug naar Sint-Michielsgestel. De dertig op Lindenlust achtergebleven psychogeriatrische patiënten verhuisden met hen mee. Lindenlust bleef tot 2011 open voor de tijdelijke opvang van bewoners van de zorgcentra Molenweide, Simeonshof, Emmaüs.⁵¹ Specifiek gericht op Turkse en Marokkaanse dementerenden is de psychogeriatrische afdeling van het nieuwe verpleeghuis Şefkat.⁵²

Dementerende ouderen die nog thuis wonen, kunnen gebruikmaken van de dagopvang die geboden wordt door Liduina.⁵³

---

⁴⁵ Brabants Centrum, 28 juni 2007.

⁴⁶ <http://www.cello-zorg.nl/>

⁴⁷ <http://www.nosterdomus.nl/>

⁴⁸ Mededelingen twee oud-werknemers d.d. 29-01-2014 en 08-02-2014.

⁴⁹ Visser, Hans de, *Boxtel, van Brabantse Baronie naar Groene Gemeente*, 328.

⁵⁰ Brabants Centrum, 3 april 2003.

⁵¹ Brabants Dagblad, 4 juli 2011.

⁵² <http://www.brabantzorg.net/brabantzorg/organisaties/Zorggroep-Elde/#locations>

⁵³ <http://www.zge.nl/Welzijn/Dagbehandeling>

literatuur

- Aker, Theo van den, Piet van Oers, *Boxtel: kijk nou 'ns*, Boxtel 1983.
- Brabants Centrum, diverse artikelen.
- Brabants Dagblad, diverse artikelen.
- Coenen, Jean, *Baanderheren, boeren & burgers. Een overzicht van de geschiedenis van Boxtel, Liempde en Gemonde*, Boxtel 2004.
- Dorenbosch, P.Th.A., *Van gasthuis der armen tot modern geneeskundig en verpleegcentrum*, z.p., z.j.
- Gemeentegids van Boxtel 1925*, Amsterdam 1925.
- Doyen, Wil en Frans van Susante, *Boxtel in grootmoeders tijd*, Zaltbommel 1992.
- Hendriks, H. (samensteller), *Bezoekt en vestigt u te Boxtel* (Gemeentegids Boxtel 1932), Boxtel 1932.
- Kappelhof, A.C.M., *Reinier van Arkel 1442-1992. De geschiedenis van het oudste psychiatrische ziekenhuis in Nederland*, Den Bosch 1992.
- Meijs, E., *De Dr. Hoek's Vereniging 1909-1987*, Boxtel 1987.
- Pel, Hans, *Boxtel Toen en Nu deel 2. Bij leven en welzijn 1850-1970*, Hulst 1992.
- Pel, Hans, *Dienstbaar en gedreven. Kloosterorden en congregaties in Boxtel en Liempde 1500-2005*, Boxtel 2006.
- Pel, Hans, *Een onmiskenbaar kloosterlijk huis. Verpleeghuis Cunera in Heeswijk 1967-2007*, Heeswijk 2008.
- Pel, Hans, *Zuster, Kom d'r eens bijliggen. Woon- zorgcentrum De Beemden in Sint-Michielsgestel 1965-2005*, Sint-Michielsgestel 2005.
- Pel, J.A., *De Burgerlijke Armeezorg in Boxtel 1850-1870*, niet uitgegeven scriptie MO b, Boxtel 1987.
- Pel, J.A., *Economische bedrijvigheid in transitie. Boxtel in de negentiende en twintigste eeuw* (dissertatie), Tilburg 1994, de paragrafen over de gezondheidszorg in de hoofdstukken 1, 3, 5, 7.
- Segers, G., *Emmausstichting Boxtel 1962-1987. 25 jaar zorg voor ouderen*, Boxtel 1988.
- Visser, Hans de, *Boxtel, van Brabantse Baronie naar Groene Gemeente*, Boxtel, 1999.
- Wouters, Th. A., Aarzelend begin van de zorg voor de volksgezondheid, in: Eerenbeemt, H.F.J.M. van den (red.), *Geschiedenis van Noord-Brabant*, deel 1: 1796-1890 Traditie en modernisering, Amsterdam/Meppel, 1996.

Geraadpleegde websites

- <http://www.brabantzorg.net/brabantzorg/organisaties/Zorggroep-Elde/>
- <http://www.brabantzorg.net/brabantzorg/organisaties/Zorggroep-Elde/#locations>
- <http://www.cello-zorg.nl/>
- <http://www.jbz.nl/Publicaties/101260/Over-JBZ-Historie>
- <http://www.nosterdomus.nl/>
- <http://www.zge.nl/Welzijn/Dagbehandeling>